

İrtidat

Tarihsel ve Kitabî Bir Analiz

TAHA CABİR ALVANI

APOSTASY **in ISLAM**

لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ

*A Historical &
Scriptural Analysis*

TAHA JABIR ALALWANI

İRTİDAT

Tarihsel ve Kitabî Bir Analiz

Taha Cabir Alvani

İngilizceye çeviren
Nancy Roberts

Özetleyen
Alison Lake

Türkçesi
Kayhan Yalçı

© International Institute of Islamic Thought , 2023

Apostasy in Islam

A Historical and Scriptural Analysis

The International Institute of Islamic Thought (IIIT)

Herndon, VA 20172, ABD

Posta Kodu: 669

www.iiit.org

IIIT Londra Ofisi

Richmond, Surrey

TW9 2UD, İngiltere

Posta Kodu: 126

www.iiituk.com

Tüm hakları saklıdır. Yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir bölümün çoğaltılması yapılamaz.

Bu kitapta ifade edilen görüş ve fikirler yazar(lar)a aittir ve yayıncıların görüş ve

fikirlerini ifade etmezler.

979-8-89193-299-9

Seri Editörleri

Dr. Anas S. al-Shaikh-Ali ve Shiraz Khan

Türkçe Redaksiyon : İbrahim Kapaklıkaya

Dizgi: Sadiq Ali

Kapak tasarımı: Shiraz Khan

Baskı/Cilt: Step Ajans Rek. Matbaacılık Tan. ve Org. Ltd. Şti.

Göztepe Mah. Bosna Cad. No:11 Bağcılar/İstanbul

Sertifika No: 45522 Tel: (0212) 446 88 46

stepajans@stepajans.com

IIIT Özet Kitaplar Serisi

IIIT Özet Kitaplar Serisi, okuyucuya orijinal eserin içeriğine ilişkin ana fikri sunmak için tasarlanmış, Enstitü'nün temel yayınlarının kısaltılmış nüshalarından oluşan önemli bir seridir. Kısa, okunması kolay ve zamandan tasarruf sağlayan bir formatta hazırlanan rehber niteliğindeki bu özet metinler; asıl yayının dikkat ve özenle hazırlanmış genel bir çerçevesini sunmakta ve okurları asıl yayını daha yakından keşfetmeye teşvik etmesi umulmaktadır.

İslam'da, irtidat* için hukuki olarak öngörülen ve tanımlanmış bir ceza var mıdır ve eğer varsa, bu ceza nedir? Bu ceza, Bakara Sûresi 256. Âyette yer alan "dinde zorlama yoktur" emrinde ifadesini bulan dinî hoşgörü ile nasıl bağdaştırılabilir?

Bu kitap; Taha Cabir Alvani'nin ilk olarak 2011 yılında uzun hali ile yayınlanan önemli eseri *İrtidat : Tarihsel ve Kitabî Bir Analiz* adlı eserinin kısa bir özetidir. Hz. Peygamber'in tüm hayatı boyunca hiçbir zaman bir mürtede** ölüm cezası vermediği ispatlanmış bir hakikattir. Yine de irtidat eylemine ilişkin bir ceza verilmesi sorunu, yüzyıllar boyu İslam dünyasında tartışılmaya devam edilen bir konudur. Aynı şekilde bu konu; İslam hukukunu insan hakları ve ifade özgürlüğüne saygı göstermeyen bir hukuk olarak gösterecek, bir çok zarar verici medya haberinin de kaynağını günümüzde de oluşturmaktadır.

Bu kitabın konusu oldukça hassas ve önemlidir. Yazar haklı olarak, tartışmanın tarihî kökeninin detaylı olarak araştırılması ve bu konu çevresindeki pek çok ahlakî ve bağlamsal sorunları ve dönemin şartlarını tespit amacıyla ayrıntılı ve güçlü kanıtlara odaklanmaktadır. Yazara göre, ölüm cezasını savunanların ileri sürdüğü tartışmalı argümanlara rağmen, Kur'ân ve Sünnet, ir-

[*] irtidat : dinden dönme, ridde, (al-riddah) kitabın ilerleyen bölümlerinde detaylı olarak anlatılmaktadır. Ç.N

[**] mürted : Müslümanlığı bırakıp başka bir dine geçmiş kimse TDK. Dinden dönen, İslam dininden çıkan kişi Ç.N

tidat dâhil, inanç özgürlüğünü desteklemekte ve irtidat günahı için bir ölüm cezası öngörmemektedir. Burada günah sözcüğüne dikkat etmek gerekmektedir; zira irtidat fiiline, suç olarak nitelebilecek, özellikle de ulusal güvenliği tehdit eden bir suç eşlik etmedikçe, yazara göre bu eylem yalnızca Allah ile kul arasındaki bir günahıdır. İlginçtir ki; Kur'ân, iman ettikten sonra tekrar dinden dönen (küfre dönen) kişilerden önemle söz etmesine karşın, bu bireylerin öldürülmeleri veya cezalandırılmaları gerektiğinden bahsetmez. İslam, insanların Tanrıya tapınmak için istedikleri dini seçmekte özgür olduklarını öğretir. İnsana ait bu sorumluluk bir tercihtir ve bu tercihinden dolayı bu hayatta değil, ahirette hesaba çekilecektir.

Bu eser, *makâsıd-ı Şeriat*'a yani Kur'ân ve Sünnet'in yüksek maksatları ve değerlerinin gerçekten idrak edilmesine şiddetle ihtiyaç duyulan, çok karmaşık ve kırılğan bir zamanda yazılmıştır. Yazar, Kur'ân ve sahih* Hadisleri** incelemede, kanıtlara dayalı bir yaklaşıma başvurmakta, İslam'ın kitabî kaynaklarının ve diğer bilgi alanlarının araştırılmasına yönelik geleneksel bakış açılarını dikkate almakta ve skolastik yorumların da analizini yapmaktadır.

Kur'ân'a göre; haklı bir neden olmaksızın bir kimsenin canını almak ve hayatını sona erdirmek, bütün insanlığı öldürmek gibidir. Bu yüzden bu konunun herkesin anlayacağı biçimde açıkça ve net olarak ele alınması, şefkat ve adaletin çıkarları açısından ve aynı zamanda inanç özgürlüğü bakımından da hayati önem taşımaktadır.

[*] sahih : Gerçek, doğru, hakiki TDK sahih hadis: Resulullah'a ait olduğuna teknik açıdan herhangi bir şüphe ve tereddüt bulunmayan hadis demektir. Ç.N

[**] hadis ; Hz. Peygamber'in sözleri, fiilleri, davranışları ve onaylamaları için kullanılan terim. Ç.N

GİRİŞ

Bu çalışmada, irtidat (dinden dönme) hakkında terimin kullanıldığı anlamıyla ilgili hukuken kesinleştirilmiş bir cezanın “ne Kur’ân’da belirlenmiş ne de Sünnet’le açıklığa kavuşturulmuş” olduğu konusunda bir icmâ (fikir birliği, uzlaşma) olmadığına ortaya konulması amaçlanmaktadır. İrtidata ilişkin deliller arasında, Ashabına* atfedilen ve hadis olarak bizlere nakledilen Hz. Peygamberin (S.A.V.)** sözleri ve eylemleri yer almaktadır. Bu hadis rivayetleri, başka bir suçla birlikte işlenmediği takdirde, bir kişinin dinini değiştirmesi suçu için İslam’da hukuken tanımlanmış bir ceza bulunup bulunmadığı hakkında bizim değerlendirme yapmamızı mümkün kılmaktadır. Kur’ân ve Sünnet uygulamaları kendi özünde; insanların çok sevdikleri bir şey olan kendi iradeleri, niyetleri, düşünceleri, ifadeleri ve eylemleri açısından özgürlüğe sahip oldukları fikrini doğrulamaktadır.

Bu eserde ayrıca; çeşitli mezheplere mensup fıkıhçıların çoğunluğunun, mürtedin öldürülmesi gerektiğine ilişkin olarak Hadise ve icmâya dayandırdıkları iddialarının analizi yapılacaktır. Bu çalışmanın metodolojik yaklaşımı; felsefî, analitik ve tümevarımcı/tarihseldir. Ayrıca İslami metin bilimlerinin ve konu ile ilgili diğer bilgi alanlarının araştırılmasına yönelik geleneksel yaklaşımlar da dikkate alınmaktadır. Bütün temel ilkeler ve esaslar konusundaki hükümlerin temel kaynağı Kur’ân’dır. Sünnet ise Kur’ân âyetlerinin anlamını bağlayıcı bir biçimde açıklayan kaynak olarak ele alınmaktadır.

Kur’ân’da yer alan dilbilimsel terimlerin anlamlarını belirlemek için şu ölçütler kullanılmaktadır: Kur’ân’ın bu terimleri nasıl kul-

[*] Sahabe: Sahâbî, sahâbe ve ashap kelimeleri İslâmiyet’le birlikte, Hz. Peygamber’i görmüş ve onun sohbetinde bulunmuş Müslümanlar için kullanılmakta olup, sahâbî tekil hali, sahâbe ve ashap ise çoğul halidir (Ç.N.)

[**] Sallallahü aleyhi vessellem (Allah’ın dua ve selamı O’nun üzerine olsun), Hazreti Muhammed’in isminin geçtiği her yerde tekrarlanır. Bu tercümede bundan sonraki kullanımlarda tekrarlanmayacaktır.

landığı (Kur'ân'ın kendisinin bu terimlere verdiği anlam); Hz. Peygamber'in hadislerinde yer alan açıklamalarındaki anlamlar ve Arapların çeşitli lehçelerinde, edebî tarzlarında ve hitabette bu tür terimleri geleneksel olarak kullandıkları anlamlar. Bu öncelik sırasına uyularak, Arapların bu terimlere ilişkin kendi geleneksel dilbilimsel kullanımlarının, Kur'ân'ın anlamını belirlemesine izin verilmemesi sağlanır. Son olarak; İslam hukukunun evrensel olan temel değerleri ve maksatları; irtidata ilişkin ayrıntılı metinlerin anlamını belirleme ve hakikati araştırma girişiminde bulunularak yolunu aydınlatırlar.

İrtidata verilecek ceza gibi tartışmalı bir konuyu ele alırken, Müslüman hukukçular ayrıntılı yorum, yani içtihat* yoluna başvururlar. Bu araştırmada ele alınan temel konu, bireysel irtidattır. Yani bireyin dinî inançlarını değiştirmesi ve bunun sonucu olarak düşünce, anlayış ve davranışlarında değişiklikler yapmasıdır. Bireyin bu din değiştirmesi, topluma, yasalarına veya meşru olan siyasî veya dinî liderlerine karşı isyanla ilişkili değildir. Toplumunu da hiçbir şekilde tehdit etmemektedir; yalnızca kendi dini inancını değiştirmiştir. Halkın içinde yeni inancının savunuculuğunu yapmak yerine, dinden dönmesini kendisine saklamıştır.

Bu araştırmada aşağıdaki şu sorular ele alınmaktadır: Allah dinden dönen böyle bir kimseye karşı, toplum tarafından öncelikle ona tövbe etmesi çağrısı yapılması şartıyla veya bu şart olmaksızın, hukuken onaylanmış kesin bir ceza olarak ölümü öngörmüş müdür? Eğer öngörmüşse, onu dinini değiştirme dışında başka bir neden olmaksızın öldürerek cezalandırmak, İslam toplumunu temsilen yöneticilerinin görevi midir? Dinini değiştiren kimsenin bu fiiline daha önce belirttiğimiz türde başka bir suç eşlik etmiyorsa, yine de bu şekilde cezalandırılması mı gerekmektedir? Eğer İslam toplumunun bir üyesi, o kişiyi öldürürse, adaletin vermesi gereken cezayı kendi eliyle vermekten (*ihkak-ı hak*) dışında başka bir suçtan cezalandırılmayacak mıdır veya kısastan muaf mı tutulacaktır?

Aynı şekilde, bu kişiyi ve onun gibi dinden çıkarları zorla İslam'a döndürmek İslam toplumunun görevi midir? Ya da Kur'ân böyle

[*] İchtihat : Kur'ân'daki Âyetlerde ve Sünnet'te hakkında açık ve kesin hüküm bulunmayan hukukî bir meselenin hükmünü ilgili delilden çeşitli yöntemler kullanarak çıkarabilmek için bütün gücün harcanması ve bunlardan yeni hükümler çıkarmaya ictehad denir. (Ç.N.)

bir zorlamanın meşruiyetini reddeder mi? Peki, İslam'ın başlangıcından itibaren, mürtedde ölüm cezası vermenin İslam toplumunun görevi olduğu konusunda bir icmâ var mıdır? Yoksa bu görüş sürekli ihtilaf konusu olduğu halde, bu durum yeterince gün ışığına çıkarılmamış mıdır? İrtidat yalnızca İslam'dan ayrılma olarak mı görülmeli, yoksa İslam'a saldırı olarak mı kabul edilmelidir? İrtidat için ölüm cezasını destekleyenlerin çoğunluğu, bunu bir siyasî suç olarak mı yoksa bir ağır suç olarak mı görmektedir? Üstelik bu cezanın temel İslam metinlerinde açıkça belirtilmiş, hukuken öngörülmüş bir ceza olduğunu varsaysak bile, İslam hukukunda öngörülen cezaların maksadı, kişinin günahından arınması olduğuna göre, irtidat için ölüm cezası verilmesi bir tür arınma veya tövbe maksadı gütmekte midir?

Bu çalışmanın amacı, kişinin Kur'ân otoritesi altında İslamî geleneği yerleştirmek ve bu sayede Kur'ân esasları ve öğretileri ile tamamen uyumlu hale getirebileceği bir model olarak kullanılabilen bir metodolojiyi sağlamaktır.

Bölüm Bir

İrtidat Ölüm Cezası Gerektiren Bir Suç Mudur?

İslam'ın ilk üç asrı boyunca, irtidatın İslam'daki cezası konusunda bir icmâ (uzlaşma, fikir birliği) bulunmadığı halde, İslam hukukunda dinden dönme fiilinin cezası için hukuken tanımlanmış bir ölüm cezasının olduğunu savunanlar, böyle bir icmânın varlığını iddia etmişlerdir. Bunu yaparken de, Hz. Peygamberin ashabı Ömer bin Hattâb (Halife Hz.Ömer), âlimler İbrahim en-Nakî, Süfyân es-Sevrî ve diğer bir çok âlimin böyle bir cezayı desteklemedikleri gerçeğinden dikkatleri uzaklaştırmaya çalışmışlardır. Böyle yaparak, daha sonraki kuşaklarda gelen ve gelecek âlimlerin bu cezayı yeniden değerlendirmelerini engellemeye çalışmışlardır.

İrtidat fiilleri ele alınırken, bireyin kendi kişisel görüş ve inançlarını ifade etme hakkına mı, yoksa toplumun en kutsal saydığı değerleri koruma ve kollama hakkına mı öncelik verilmelidir? 2006 yılında, Afgan vatandaşı Abdurrahman Abdülmennan'ın, dinini değiştirerek Hristiyanlığı kabul etmesi ve ardından eşinden boşanması, çocuklarının velayetini kaybetmesi ve ardından hapisle cezalandırılması dünyanın bir çok ülkesinde manşetlerde yer aldı. Dünya liderlerinin baskıları karşısında, sonunda Abdülmennan serbest bırakıldı ve İtalya'dan siyasî sığınma hakkı aldı. Bu dava İslam'da irtidat meselesini ve buna verilecek ceza konusunu dünyanın her yerinde odak noktasına yerleştirdi.

Yeryüzündeki her milletin titizlikle koruduğu bir değişmez değerler seti vardır ve millî kimlik bu değerlerden birisidir. İçinde yaşadığımız çağımız öncesine kadar neredeyse her millet kendi dinini, millî kimliğinin en hayati unsuru olarak görüyordu. Milletlerin var oluşu, yapısı ve kimliği milletlerin belli bir dini veya inanç sistemini benimsemelerine ve onunla kendilerini özdeşleştirmelerine bağlıydı. İslam âlimleri, insanoğlunun beş temel insan ihtiyacından birisi olarak kabul ettikleri İslam dinini, aynı zamanda İslam hukukundaki bir çok önemli hükmün temeli olarak kabul

etmiştir. Bu hükümler arasında en önde gelenleri cihada ilişkin hükümler idi. Cihad, İslam dinini milli düzeyde savunma ve korumanın bir aracı olarak görülüyordu.

Bazı din alimlerine; irtidat için İslam hukukunda öngörülen ceza, hem bireysel hem de toplumsal düzeylerde uygulanır. Çünkü bu ceza; dine zarar vermeye, onu manipüle etmeye veya dine isyan etmeye çalışanlardan koruma ihtiyacının temeli olarak görülüyordu. İslam âlimleri irtidat konusunda hüküm verirken; Kur'ân'daki "dinde zorlama yoktur" emriyle yüceltilen din özgürlüğü prensibinin icmâ ile kabul edilmesiyle, irtidat için ölüm cezasını onaylamaları arasında bir çelişki görmüyorlardı. İslam tarihimizin çeşitli dönemlerinde irtidata ölüm cezası, yaygın görüş olarak baskınlığını sürdürdü. Hz. Ömer bin Hattâb (ölümü M.644), İbrahim en-Nakî (ölümü M.715), Süfyân es-Sevrî (ölümü M.777) ve diğer birçok önemli şahsiyetin, bu ezici çoğunluğun görüşüne karşı gösterdikleri muhalefet ne yaygınlaştı ne de toplumun genelinde destek kazandı.

Bu nedenle; İslam fıkhnı sonraki kuşaklara aktaranlar, fıkıh âlimlerinin çoğunluğu tarafından kabul edilmiş olan bu hüküm hakkında "icmâ" bulunduğunu ve mürtedin mutlaka ölümle İslam'a dönmeye zorlanması gerektiğini ileri sürmeye devam ettiler. Bu hükmün arkasında yaratılmaya çalışılan algının amacı; dinin, İslam devletinin varlığının ve meşruiyetinin temelini muhafaza etmek veya İslam anlayışının, hukukunun ve İslam devletinin içindeki birbiriyle bağlantılı bütün yaşam sistemlerinin kaynağı olma işlevini değersizleştirme ve altını oyma girişimlerine karşı dini korumaktı.

Bu hüküm; insanın dinini ve inancını seçme hakkıyla ve inançlarını zorlama olmaksızın serbestçe ifade etme hakkıyla çelişmektedir. Bu tartışmayı ilk olarak önemli reformcular olan Cemaleddin Afganî, Muhammed Abduh, Raşid Rıza ve diğerleri başlattı. Bu düşünürler, İslam dininin bir mürtedin ölüm tehdidiyle dinine dönmesini emrettiğini öğretmesinden endişe duyuyorlar, bunun dinde zorlamayı getireceği ve iman ve ifade özgürlüğünü yok edeceğine inanıyorlardı. Afgânî ünlü eseri *er-Red 'ale'd-Dehriyyîn*'de; Müslümanların anlaşmazlık içinde olduklarıyla barış içinde tartışmalarını, onların iddialarına cevap vermelerini, ortaya attıkları şüpheler ve argümanları İslamî delillerle çürütmeleri konusundaki Kur'ân'ın emirlerine uymalarının ihtiyacını vurgu-

luyordu. Ancak bu mesele o dönemde bir sonuca bağlanmadı ve tartışmalı halini sürdürdü. Endişe ve kuşku duyan alimler de görüşlerini kamuoyuna duyurma yoluna gitmediler.

Tarihte hızla ilerleyip 1985 yılına geldiğimizde, Sudan Cumhurbaşkanı Cafer Numeyrî İslam hukukundaki hükmü uygulayarak, Mahmud Muhammed Tâhâ'nın* idamını emretti. Bunu Salman Rüşdî olayı** ve İmam Humeynî'nin onun hakkında verdiği idam emri izledi. Her iki olay da uluslararası toplumun gündemine taşındı ve İslam, çağdaş Batının tüm değerlerinin en yücesi olan Özgürlük kavramına düşmanmış gibi ilan edildi. Rüşdî olayının peşinden yayınlanan fetvalar ve kitaplar, mevcut durumu devam ettirerek, dinden dönmeyi ölümle cezalandırma anlayışını sürdürdü. Mısır'da buna benzer pek çok olay meydana geldi ve bu durum Mısırlı aydınlar arasında huzursuzluk tohumları ekerken, Birleşmiş Milletler ve ona bağlı kurumlar ve yeni dünya düzeninin diğer organları İslam'a karşı saldırılar düzenlemeye devam etti. Bu durumda; başlarına büyük sıkıntı çıkaran, insanları İslam'dan uzaklaştıran ve İslam'a saldırılmasına yol açan bu güçle Müslümanlar nasıl başa çıkacaktır?

Fıkıhçıların geleneğine uyararak, bu kitapta Allah'ın kanunları ve hükümlerini ifade etmek için *hadd* (çoğulu *hudûd*) terimi kullanılmaktadır. Araplar *hadd* terimini, dilbilimsel olarak iki şey arasındaki bariyer anlamında kullanmak eğilimindeydiler. Müslüman fıkıhçılar ve metodoloji âlimleri, kullandıkları terimlerde "Kur'ân dili"ni benimsemek yerine "Arap dili"ni kullanma eğilimi içindeydiler. Bunun bariz bir örneği *hadd* ve çoğulu olan *hudûd* terimlerinin kullanımında görülmektedir. Bu terim Kur'ân'da

[*] Mahmûd Muhammed Tâhâ (1910-1985) Sudanlı fikir ve siyaset adamı. El-İhvânü'l-Cumhûriyyân adlı hareketin kurucusudur. Felsefi mistisizmle rasyonel siyaseti birleştiren oluşturduğu fikirleri içinde Kur'ân'ın şeriatla ilgili hüküm ve görüşlerinin tarihsel olduğunu savunarak, evrensel ahlak ilkelerini görüşlerinin merkezine oturttu. Ancak 1968 yılında kanlı bir darbe ile Sudan'da iktidarı ele geçiren Cafer en-Nümeyrî tarafından mürtedlikle suçlandı ve 18 Ocak 1985 tarihinde idam edildi (Ç.N.)

[**] "Şeytan Ayetleri" adlı kitabıyla tanınan Hint asıllı İngiliz yazardır. Resulullah'ın bazı ayetlerin daha sonra şeytan tarafından ilham edildiğini söyleyerek Kur'ân'dan çıkarttığını iddia ettiği bu eseri nedeniyle İslam dünyasından şiddetli tepkiler aldı ve İran dini lideri Ayetullah Humeyni tarafından 14 Şubat 1989 tarihinde öldürülmesine fetva verildi. En son 12 Ağustos 2022 tarihinde New York'taki bir kongrede saldırıya uğrayarak yaralandı (Ç.N.).

ondört âyette geçmektedir. Bunlardan ikisinde, oruç, evlenme ve boşanma ve miras uygulamalarına ilişkin olarak “Allah’ın kanunları ve emirleri” anlamında kullanılmıştır. *Hudûd* terimi hiçbir âyette ceza anlamında kullanılmamış; aksine bunun yerine Allah’ın emirleri ve kanunlarına uymanın gerekliliğini teyit etmek için yer verilmiştir.

Kur’ân, aileye ilişkin konularda Allah’ın kanunlarına uymanın önemini vurguladığı halde, fıkıhçıların bu Kur’ânî terimin kullanımını değiştirerek, yalnızca ceza hukuku alanıyla sınırlamasının nedenini merak etmemek mümkün değildir. *Hadd* terimi sözlük anlamıyla önleme veya yasaklama anlamına gelmektedir. Ayrıca Kur’ân’da hırsızlık ve zina için belirtilen cezalarda *hadd* terimi kullanılmamaktadır. Kur’ânî kullanıma taban tabana zıt bu kullanımın ardında yatan nedir?

Ülkeleri yönetenler; toplumda düzeni sağlamak, saygı uyandırmak ve amaçlarına ulaşmak için en önemli araç olarak, ceza sistemini görürler. En güçlü ceza sistemi ise, otoritenin Allah’a atfedildiği sistemdir. Böyle bir sistem yoluyla iktidar sahibi kendi rejimi için en büyük yararları sağlayabilir. Bu nedenle İmam Mâlik, Ebû Hanife, İmam Şâfiî, Ahmed bin Hanbel, Hasan el-Basrî, Süfyân es-Sevrî ve diğer birçok İslam âlimi; ceza sistemini kötüye kullanan, kendi tiranlıkları ve kaprisleri için istismar eden devlet yöneticilerini devamlı surette kınamışlardır. Bu tür kınamalar; bu alimlerin içtihatlarında, iktidar sahiplerine yaptıkları öğütler ve vaazlarında, risaleler, dersler ve fıkıh eserleri gibi tüm yazılı İslamî kaynaklarda çoklukla yer almaktadır. Nitekim kendi çağımızda bile, “siyasal İslam”ın bazı savunucuları İslam’ı ve İslam hukukunu yalnızca ceza sistemine indirgemektedirler. Böylelikle bu tür kişiler şeriatı yani İslam hukukunu uygulamaktan söz ettiklerinde, “şeriat” yani İslam hukukunu ile kastettikleri, şeriat cezalarından başka bir şey değildir. Aynı şekilde bazı rejimler de dindarlıklarını ve şeriata bağlılıklarını göstermek için, iktidara gelir gelmez bazı şeriat cezalarını uygulamaya başlamaktadırlar.

Dinin saflığı, insanların dindarlığı ve onların dini anlama biçimlerinin sonucunda ortaya çıkan bu sapmalar ile keskin bir zıtlık oluşturmaktadır. Bu tür sapmalar, dinî kavramların içini boşaltmakta ve bu kavramları meşru içeriklerinden ve diğer olması gereken anlamlarından yoksun bırakmaktadır. Allah, insanların kendisine karşı ileri sürebilecekleri bir argümanları kalmaması

için, peygamberleri gönderdiğini ilan etmektedir. Ancak; aynı zamanda insanoğlunun karşı çıkma, itiraz etme, kanıt isteme içgüdüsel arzusuna sahip olduğunu da belirtmektedir. Kur'ân; İslam'a, her geçen çağla birlikte kendisini yenileyen ufuklar kazandırmaktadır. Böylece İslam'ın ebedi esaslarına sağlam bir zemin oluşturmakta ve İslam Hukukunun temellerini açıklığa kavuşturmaktadır. Sünnet, Kur'ân'ın en yüksek, en doğru anlayış derecesinde uygulanması ve açıklanması niteliğindedir.

Bir bütün olarak ele alındığında Sünnet; Hz. Peygamber'e öykünme (uyum, benzeme, O'nu örnek alma) metodolojisi sunmaktadır. Bu yüzden; bir tarafta bulunan öykünme ve itaat ile, öbür taraftaki taklit ve eleştirisiz kabul arasındaki büyük farklılıkları görmeliyiz. Öykünme ve itaat; kanıtların ikna ediciliği ve otoriter yapısı ile birlikte, kişinin bunları bilincinde olması ve anlama yeteneğine dayanan süreçlerdir. Taklit ve eleştirisiz kabul; kabul edilen şeyin kanıtlarını incelemeyen veya üzerinde düşünmeden körü körüne aynısını yapmaktır.

İçtihad; İslam hukukunun ayırıcı özelliğidir. İçtihad; bağımsız akıl yürütmenin ve reformun temel özelliğidir. Kur'ân'ı açıklığa kavuşturan, tefsir eden ve uygulayan Sünnet'i yansıtmak da bir içtihad gerektirir. Bu önemli yorumlama süreci, dünyada zamanla oluşan insanlar ve görüşler arasındaki farklılıkları görme ve bunlara cevap vermenin, önemli sorunlara çözüm bulmanın aracıdır.

Bölüm İki

Kur'ân'da İrtidat

Kur'ân, irtidat (dinden dönme) kavramının temel özelliklerine yer vermektedir. Özetle, dinden dönülmesi ve bundan tövbe edilmemesi veya İslam'ın ve Allah'ın kabul edilmemesi, ahirette cezalandırılmayı gerektirecektir. Dinden dönen bir kimsenin sadece kendine zararı vardır. Dinlerinden dönenler, ne yaparlarsa yaparsınlar Allah'ın affına mazhar olamayacaklardır.

Baskı altında olan ve dolayısıyla başka bir tercih hakkı bulunmayan kişinin dinden dönmesi, o kişinin gerçek imanını etkilemez. Dinden dönmenin bir kişinin imanını gerçekten etkilemesinin tek yolu, gönlünü bilinçli olarak ve kasten hakikatin inkârına açmasıdır. Bir kişiyi dinden dönmeye götüren en önemli hususlar; zayıf iman, kesinlikten yoksunluk ve Allah'a temiz bir kalp ile ibadet etmemektir. Hakikati inkâr eden kişinin yaptığı işler boşa çıkacaktır ve onun bekleyebileceği tek sonuç budur. *(Bunlarla ilgili Kur'ân Bakara 217, Âl-i İmrân 86,90,91,97,98,106,177, Nisâ 137, Mâide 54,Nahl 106, Hac 11 ve Muhammed Suresi 32.ayetleri okuyunuz)*. "İrtidat" terimi; bir kimsenin İslam'ı ve imanını Allah'ın emrine uygun bir şekilde kabul ettikten sonra, bunlardan uzaklaşması anlamına gelmektedir.

Kur'ân anlayışında *ridde* ve *irtidât* terimleri; kişinin ulaştığı bir şeyi bırakarak, daha önceki terk ettiği başka bir şeye geri dönüşünü ifade etmektedir. İrtidattan bahseden çeşitli Kur'ân âyetlerinden hiç birisi yalnızca İslam'ı terk etmekten veya manevî bir alandan uzaklaşmaktan bahsetmemektedir. Aksine Kur'ân; bu kavramı hem maddî hem de manevî anlamı içerecek şekilde, *radde* yani kaçınmak veya uzaklaşmak fiiliyle birlikte kullanmaktadır. Kur'ân'da *ridde*, açıkça İslam'ı terk ederek İslam'dan geri dönme (küfre dönme) anlamındadır. Bu âyetler dini terk etme düşüncesini hafife alma konusunda bir yandan uyarırken, aynı zamanda İslam'a giren herkesi ona sınıksız sarılmaya davet etmektedir; zira

İslam hakiki rehberliktir, hayat ve yaşamanın en yetkin ve sağlam temelidir.

Kur'ân'da irtidat (dinden dönme) veya ridde kavramına ilişkin bu açıklamadan sonra; Kur'ân'ın bu dilbilimsel terimi, dinle bağlantılı bir isim fiil olarak çeşitli anlamlarda nasıl kullandığını göreceğiz. Ridde isim fiili, İslam'dan dönmeyi ifade etmek için kullanılmaktadır. Bir kimse İslam yoluyla Allah'a teslim olduktan sonra, hakikati inkâr ederse, dinini terk etmiş olur. Ridde kelimesi yüzyıllar boyu dinden, özellikle de İslam dininden dönmeyi ifade etmek için hiçbir tereddüde yer bırakmayacak ve gayet net bir şekilde kullanılmıştır.

Yukarıda bahsedilen âyetlerden (belirtilen ayetler ridde veya irtidat hakkında Kur'ân'da yer alan tüm ifadeleri içermektedirler) hiç birisi; dinden dönme günahı veya dinden dönme suçu için dünyevî bir cezadan söz etmediği gibi, açıkça veya dolaylı olarak mürtedin tekrar İslam'a dönmeye zorlanması ve eğer reddederse öldürülmesine ilişkin hiçbir bilgi bulunmamaktadır. Kur'ân'da anlatıldığı şekliyle ridde terimi; söz konusu bireyi dinden dönme noktasına getiren psikolojik ve zihinsel durumu yansıtmaktadır.

İnsanın özgürlüğü, İslam hukukunun en üstün değerlerinden ve en hayatî maksatlarından birisidir. Gerçekten de dinin, özellikle de Tevhîd inancının (Allah'ın bir ve tek olması) oynadığı en değerli rollerden birisi, insanoğlunu hurafelerden, putperestlikten ve yaratılmış varlıklara tapınmaktan kurtarması ve insanoğlunu yalnızca O'nun yardımını isteyecek ve yalnızca O'na yüzünü dönecek şekilde Cenab-ı Hak ile ilişkilendirmesidir. Bu özgürlüğü desteklemek, savunmak ve korumak için bir çok âyet indirilmiştir. Gerçekten de din özgürlüğünü destekleyen bir çok Kur'ân âyeti bu hakkı vurgulamaktadır ve bu ayetler herhangi bir haricî müdahaleden ve engellemeden insanların korunması ve muhafaza edilmesi bakımından birbirini desteklemektedir.

Bu âyetlerin en önde geleni "Dinde zorlama yoktur" âyetidir. (*Bakara Suresi 256.ayet*) Mekkeli kâfirler Hicri 4. yılda Müslümanlara karşı savaş açtıkları zaman; Sahabelerin bazıları Yahudiliği kabul etmiş çocuklarını İslam'ı kabul etmelerine zorlayıp, böylece onların Yahudilerle birlikte yaşamalarını engelleyip engellemeyecekleri konusunda Resulullah'tan izin istediklerinde, Hz. Peygamber buna izin vermedi. Bu konu dinî olmaktan çok

siyasîdir ve bazı dinlerde, özellikle de Hıristiyanlığın mensupları arasında insanları kendi dinlerini kabule zorlamak gelenektir.* Birçok âyette, Resulullah'a hitaben, başkalarına dini dayatma ve zorlamanın hiçbir yararı olmadığı açıkça belirtilmiştir. *(Bununla ilgili En'âm Suresi 107.ayet ve Yûnus Suresi 99.ayetleri okuyunuz)*

Kur'âni bakış açısından; "orijinal inançsızlık" (doğuştan inançsızlık) yani herhangi bir dine hiç girmemiş kişinin durumunu ifade eden inançsızlık durumu ile inandıktan sonra dinini terk ederek küfre giren kişinin inançsızlığı arasında bir ayırım yapılabilir. Bu ayırımı Kur'ân, halen hiçbir dine tabi olmamış "orijinal inançsız"ların inanç özgürlüğünü kabul ederken, aynı özgürlüğü inandıktan sonra dinini terk eden kişiye tanımadığını göstermektedir.

İrtidattan sonra tövbe edilmesi ile ilgili sorular ve böyle bir tövbenin kabul edilip edilmeyeceğine ilişkin diğer soruların cevabı Cenab-ı Hakk'ın takdir konusudur. Bir kimse; suç olarak nitelenecek başka bir fiili dinden dönme eylemine eklediği sürece, irtidat günahı tamamen Allah ile birey arasındadır; ülkenin yöneticisi veya başka bir kimsenin yetki alanına girmez.

[*] Bunun dikkat çekici bir örneği bir Roma Katolik Kilisesi mahkemesi olan ve 12. Yüzyılda Orta ve Batı Avrupa'yı dindeki sapmalara verdiği cezaların ağırlığı ile ün kazanan İspanyol Engizisyon Mahkemesi'dir. Kral Ferdinand ve Kraliçe İabella tarafından 1492 (Elhamra fermanı) ve 1501 yıllarında çıkarılan fermanlarda, Yahudiler ve Müslümanların ya Hıristiyanlığı kabul etmesi veya İspanya'yı terk etmesi emredilmiştir.

Bölüm Üç

Asr-ı Saâdet'te İrtidat

İslam dininin içinde açık bir hakikat vardır, dinin kendisi açık bir hakikat'tır. Kur'ân, İslam dinini oluşturan öğretiler, yasalar, sistemler, prensipler ve kuralların hepsinin ve her birinin temel kaynağıdır. Kur'ân, Allah'ın kendi kelimidir, doğrudan hitabıdır. Sünnet ise, Kur'ân'ın açıklığa kavuşturulması ve açıklaması niteliğinde olan, Kur'ân esaslarına nasıl uyulacağını gösteren örnek model ve Kur'ân'da emredilenlerin Hz. Peygamber tarafından gerçekleştirilmiş uygulamasıdır. Kur'ân ve Sünnet arasında birçok fark bulunmaktadır. Öncelikle Kur'ân; İslam hukuku hükümlerinin temel kaynağıdır. Buna karşın sahih Sünnet ise, Kur'ân'da yer alanı açıklığa kavuşturan bağlayıcı bir kaynaktır. Kur'ân ve Sünnet; birbiriyle çelişmesi veya birbirini yadsıması asla mümkün olmayan, mükemmel oranda birbirini tamamlayan ve delile dayalı olarak birbirini karşılıklı destekleyen kaynaklardır. Aralarında herhangi bir çatışma, çelişki, tutarsızlık veya uyumsuzluk olamayacağı gibi, Sünnet'in herhangi bir kısmı Kur'ân'da emredilene iptal etmez veya hükümsüz kılmaz. Sünnet, Kur'ân'da yer alan ayetleri açıklığa kavuşturur.

Kur'ân'ın prensipleri ve epistemolojik metodolojisi, din özgürlüğünün sınırsızlığını açıkça belirtir. Kur'ân; kâfir ve mürtede verilecek cezanın, ölümden sonra yani ahirette verileceğini net olarak vurgular. Asr-ı Saâdet dönemi (Hz. Peygamber'in yaşadığı dönem), yüzlerce mü'minin sonradan münafıklığa dönüşümüne veya mürted olduğuna yani dinden dönmesine ilişkin örneklerle doludur. Aslında bu irtidat olayları, Allah'ın Resulüne ve İslam ümmetine zarar verecek düzeye ulaşmıştı. Yine de Resulullah; "Muhammed Ashabını öldürüyor", dinini insanlara dayatıyor veya onları dinini kabul etmeye zorluyor diye denilmemesi için, onlara zarar vermekten kaçınmıştır. Resulullah, kişi ölüm cezasını gerektiren başka bir suç işlemedikçe, mürted veya münafığın öldürülmesini kabul etmemiştir.

Örneğin, Peygamberin biyografisini (*siyer*) yazan tarihçiler ve âlimlerin çoğu; İslam'ı daha önceden kabul etmiş ve Müslüman olan bazı kimselerin, Resulullah'ın Miraç mucizesini (yani Mekte'den Kudüs'e ve oradan Rabbiyle görüşmeye götürüldüğü mucizevi seyahat gecesi olan olayları) açıklamasından sonra dinden döndüklerini ve irtidat ettiğini kaydederler. Çeşitli hadislerle göre, Hz. Peygamber'in yaşadığı dönemdeki mürtedlerin öldürüldüğü tüm olaylar, onların dinden dönmelerinden dolayı değil, dinden döndükten sonra işledikleri savaş suçları veya cinayet suçlarından dolaydır.* Allah; Resulüne, hakikati inkâr eden kâfirler ve münafıklarla mücadele etmesini emretmiştir.

İman ettikten sonra dinden dönen (küfre dönen) herkesin öldürülmesini emreden herhangi bir ceza, Kur'ân'da vahyedilmemiştir. Rabbimizin irtidat için bir ceza belirlediği konusunda Hz. Peygamber'in bilgisi olduğuna dair bir işareti; ne Kur'ân'da ne de Sünnet'te görmüyoruz. Çünkü eğer böyle bir cezadan haberdar olsaydı, onu uygulamakta tereddüt etmezdi. Zira diğer suçlar için emredilen cezaları hemen uygulamıştır.

Fıkıhçılar, Kur'ân'da, irtidat için öngörülmüş bir ceza olarak nitelenebilecek bir hüküm bulunmadığını belirtmişlerdir. Sünnet'te (Hz. Peygamber'in sözleri ve eylemleri) de aynı şekilde irtidat için öngörülmüş bir ceza yer almadığını belirtmişlerdir. Kişinin dinini seçme özgürlüğünün Kur'ân'da yaklaşık ikiyüz âyetle belirlenmiş üstün bir İslamî değer olduğu gerçeğini görmüşlerdir. Bu yüzden mürtedin hak ettiği cezanın öldürülmek olduğu iddialarının Hz. Peygamber'in Ashabının icmâsına dayandığını düşünüyorlardı ve bunu da Hz. Peygamber'e atfedilen râvî** silsilesi*** eksik olarak aktarılmış bir hadise ve hiç birisi sorgulanabilir olmaktan uzak olmayan bir dizi başka hadislerle dayandırmışlardı.

Asr-ı Saadet döneminde meydana gelen bir olayı da kaydetmeye değer buluyoruz: İslam toplumu ile Mekke'deki Kureyş Kabilesi arasında 627 yılında imzalanan, tarafların on yıl boyunca ateşkes ilanında uzlaştıkları ancak Kureyşlilerin ihlali nedeniyle yalnız-

[*] İrtidatın spesifik örnekleri ve Asr-ı Saadet'te İslam toplumu tarafından onlara yapılanlar için bu kitabın orijinal metnine bakınız.

[**] râvî ; öğrendiği hadisi rivayet eden, aktaran kişi. (Ç.N.)

[***] râvî silsilesi (isnad) (sened) ise bir hadis rivayetini Hz. Peygamber'den duyan sahabeden itibaren, kaydedilene kadar, nakledenlerin yer aldığı nakil silsilesi, aktarım zinciri (Ç.N.)

ca iki yıl süren Hudeybiye Ateşkes Antlaşması. Bu antlaşma; Hz. Peygamberin irtidat fiili için hiçbir zaman ceza uygulamadığının önemli bir göstergesidir. Antlaşmanın kilit maddesi İslam'dan dönenlerin cezalandırılmamasıdır. Eğer Allah tarafından kendisine dinden dönenler için emredilmiş bir ceza olsaydı, Hz. Peygamber siyâsî beklenti veya başka bir nedenle Allah'ın bir emrini asla ihlal etmezdi. Bu antlaşmaya göre, Müslümanların tarafını terk eden herkesin Kureyş'e hiçbir ceza görmeksizin, serbestçe dönmesine izin verilecekti. Bu antlaşma; Allah'ın herhangi bir emrini ihlal etmeksizin, barış yapma konusunda önemli bir yolu ortaya koymaktadır. Bu gerçek göz ardı edilemez. Buna ilaveten; irtidat için herhangi bir ceza bulunmadığına ilişkin bu açık delili görmezden gelmek isteyenler, irtidatın cezasının bu antlaşmadan sonra konulduğunu iddia ederek açıkça hatalı davranmaktadır. Zira bu sözde cezanın konulduğu tarihi gösteren herhangi bir tarihî kanıt bulunmadığı gibi, böyle bir cezanın gerçekten uygulamaya konulduğuna dair de kanıt yoktur.

Hz. Peygamber'in, tüm hayatı boyunca hiçbir zaman bir mürte-de ölüm cezası uygulamadığı kanıtlanmış bir gerçektir. Eğer dinden dönenleri öldürmesinin kendisine emredildiğini bilseydi ve bu da Rabbimizin bir emri olsaydı, bu emri hiçbir nedenle tereddüt etmeksizin uygulardı. Bu çalışmada belirtilen ve dinden dönenlerin öldürülmesini içeren örnek olaylar ise, bu kişilerin irtidatın yanında ayrıca çok sayıda başka suçlarda işledikleri görülmektedir. Bu gibi olaylarda irtidat, ümmete karşı isyan ve düşmanlığın ilanı ile eşdeğer anlama geliyordu.

Bölüm Dört

Hadislerde İrtidata Önerilen Ceza

Hız. Peygamber'in sözlerinden oluşan sözlü Sünnet yani hadisler arasında, mürtedin öldürülmesine ilişkin âhâd* yani münferit hadisler yer almaktadır. Tek bir kaynak tarafından aktarılmış hadis türünün en göze çarpanlarından biri olan ve mürted için ölüm cezasını savunan fıkıhçıların büyük çoğunluğunun dayandığı bu hadiste "Dinini değiştireni (dininden döneni) öldürün" buyrulduğu nakledilmektedir. Bu hadis, İslam'ın ilk dönemlerinden sonra yaygınlaşmıştır. Oysa bu hadis, o döneme kadar râvî silsilesi eksik olarak nakledildiği değerlendirilen bir âhâd hadis olarak görülüyordu.

Medine'deki Yahudi cemaati liderlerinin; Hız. Peygamber, O'nun Vahyi ve Risaleti ve Müslümanlar hakkında yalan haberler yayarak, nifak çıkaracak komplolar kurarak ve genel olarak toplumun güvenliğini tehlikeye düşürerek, mümkün olan her yönden kötülemeye çalıştığı dönemlerde, bu hadisin bir konu ile bağlantılı olarak söylendiği rivayet edilmektedir. Yoksa bu hadisin konusu İslam'ı kabul etmiş bir Müslümanın dinden dönüp, sonra tekrar imana gelmesi ve İslam'a dönmesi ile ilgili değildir. Resulullah'ın böyle bir durumdaki bir kimseye ölüm cezası uyguladığı tek bir örnek bile yoktur. Ancak yine de bu hadis İslam'ın irtidata karşı ölüm cezası öngörmesinin bir örneği olarak yayılmış ve günümüze kadar gelmiştir. Bu araştırmada Hız. Ali'ye atfedilen ve bu hadisin yorumlanmasına temel oluşturduğu ileri sürülen kafa karıştırıcı kısma reddedilmektedir. Kur'ân'da, Medine'deki farklı cemaatler arasındaki gerilimlere ilişkin şu emir yer almaktadır:

İkiyüzlüler, kalplerinde fesat bulunanlar, şehirde bozguncu haberler yayanlar, eğer bundan vazgeçmezlerse, and olsun ki, seni onlarla mücadeleye davet ederiz; sonra çevrende az bir

[*] Âhâd hadis : Tek bir kaynak tarafından rivayet edildiği için zayıf kabul edilen hadis. (münferit, tekil,Ç.N.)

zamandan fazla kalamazlar. Lanetlenmiş olarak, nerede bulunurlarsa yakalanır ve hem de öldürülürler. Allah'ın geçmişlere uyguladığı yasa budur ve Allah'ın yasasında bir değişme bulunamazsın. (Ahzâb Suresi , 60 ve 62.ayetler)

Kur'ân'daki bu âyetler; İslam'ın yönelik olarak İslam'ın içinden gelebilecek bu tür komploları ve ümmeti parçalama girişimlerini durdurmak için vahyedilmiştir. Dolayısıyla, eğer "Dini değiştireni öldürün" hadisi sahih ise, o zaman Resulullah'ın bu sözleri söylerken bahsettiğimiz ciddi güvenlik sorunlarını göz önüne almış olması gerekir. * Çünkü Resulullah'ın, dinden dönme eyleminden dolayı hiç bir mürtedi öldürmediği yaygın olarak kabul edilmiş bir gerçektir.

İslam hukukuna ilişkin sık sık uyguladığımız kötü alışkanlığımız, hadisleri (en azından uygulama düzeyinde) Kur'ân'da açıkça belirtilen hükümlerin üstünde bir yere koymamızdır. Böyle yapılmak sureti ile; esas görevi Kur'ân'ı tefsir ve açıklığa kavuşturmak olan hadisler (ki aslında tefsir eden tefsir edilenden daha alt düzeydedir), Kur'ân'a eşit veya paralel bir statüye yükseltilmektedir. Bu sürecin sonucu ise; hiç de şaşırtıcı olmayan bir şekilde, hadislerin Kur'ân'dan üstün sayılmasına ve Kur'ân emirleri hakkında hüküm vermesine izin vermek olmuştur. Bu nedenle bu kitapta; hadisler çeşitli râvî silsileleri ve farklı versiyonlarıyla birlikte nakledilmekte ve aynı zamanda varsa kitabî deliller ve âlimlerin bu konudaki yorumları da eklenmektedir.

Bunu yaptığımız zaman, âlimlerin bu hadisleri nasıl yorumladıkları ve uygulamaya geçirdikleri, hadisleri yalnızca Kur'ân'ı tefsir eden bir söz olma halinden, Kur'ân'dan üstün olacak bir noktaya taşıdıklarını ve bu hadislerin Kur'ân'da yer almayan hükümleri verebilecek bir dereceye kadar yükselttikleri görülebilecektir. Örneğin yukarıdaki bu hadisin insan yaşamının yok edilmesini örtülü olarak onayladığı öne sürülmektedir. Oysa, Kur'ân için son derece önemli derecede olan insan hayatının korunması ve güvenceye alınmasına büyük önem verilmektedir ve Kur'ân, insan hayatını yok etmek isteyenleri mümkün olan tüm yollarla engellemeyi amaçlamaktadır.

[*] Yahudiler, sabah girmiş gibi göründükleri İslam'ı aynı günün akşamında çürütmeye kalktıklarında İslam'dan çıkmanın, girmeleri kadar olmadığını göreceklerdir. Bu entrikacılar taraf olmadan önce iki kez değil, bin kez düşüneceklerdir. Bu âyetler bu konu ile ilgili olarak indirilmiştir. (Ç.N.)

Kur'ân'da yaklaşık ikiyüz âyette; dinde zorlama reddedilmekte, insanın inanacağı ve uyacağı dinini seçmede mutlak bir özgürlüğe sahip olduğu hükme bağlanmaktadır. Görüldüğü üzere, Kur'ân, kişinin dinini değiştirmesinden dolayı (dinden dönen kişi başka bir suçtan da suçlu olmadığı sürece) öngörölmüş bir dünyevî ceza olmadığını teyit etmektedir. Aksine, Kur'ân basit irtidatın (yani başka bir suçun eşlik etmediği İslam'dan dönme fiilinin) cezasının yalnızca Allah'a ait olduğunu ilan etmektedir. Bu hadisi, anlamları açık ve kesin olan âyetler ışığında okuduğumuzda, ortada herhangi bir güçlük yoktur. Ancak, hadisin çeşitli versiyonları Kur'ân'dan bağımsız olarak rivayet edilmiştir ve bazı râvîler bu rivayetleri başka olaylar ve kıssalarla ilişkilendirdikleri için, hadis anlaşılabilir hale gelmiştir. Ayrıca bazı hadislerin râvî silsilesi eksik ve/veya zayıftır; bu yüzden bu tür hadisler güvenilir kaynaklar*değildir.

Bu hadislerin râvî silsilelerindeki sorunlara dikkat çekmenin yanısıra, bu rivayetlerin birçoğunun tek bir râvî tarafından rivayet edildiği de unutulmamalıdır. Yine mürtedin veya kâfirin ateşte yakılmasından söz eden bazı rivayetler, bu yakmanın bu insanlar kılıçla öldüröldükten sonra mı gerçekleştiği, yoksa insanların diri diri mi yakıldığından söz etmemektedir. Bu rivayetlerden birçoğunun ağır kafa karışıklığı ve tutarsızlıklarla dolu olduğunu belirtmeliyiz. Bu araştırma aynı zamanda; Kur'ân'ın, Sünnet'ten üstünlüğünü vurgulamanın önemini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bir başka deyişle, Sünnet'in hakikatini teyit eden Kur'ân'dır, tersi sözkonusu değildir. Bu vurgu İslam'ın ilk döneminde Kur'ân ve Sünnet'in rehberliğinde ümmeti yöneten iki halife Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer'in tavırları ve politikalarıyla pekiştirilmiştir.

[*] Hadis naklinin ve irtidata ilişkin zayıf hadislerin özgün örnekleri için bu kitabın orijinal metnine bakınız.

Bölüm Beş

İrtidatın Cezası Konusunda Fıkıhçıların Görüşleri

İrtidat konusundaki bu çalışmanın şimdiki adımında, bu konudaki İslam fıkıhı ve fıkıhçıların nasıl bir duruş sergiledikleri ile bu duruşlarını dayandırdıkları deliller ele alınacaktır. Fıkıhçılar bu konudaki görüşlerini iki temele dayandırmaktadır: Bu iki temelin ilki hadislerdir ve özellikle de “Dinini değiştireni (dininden döneni) öldürün” hadisinin sahih olduğu yönündeki hatalı görüşe dayanmaktadır. Ayrıca bu tutum; İslam’a ve Müslümanlara karşı savaş açıp açmadığına bakmaksızın dinini değiştiren herkese, bu hadisin genel olarak uygulanacağı anlayışına dayanmaktadır.

İkinci temeli oluşturan ise bu konuda bir icmâ (uzlaşma, fikir birliği) bulunduğu iddiasıdır ki bu da hatalıdır. İcmânın kendisinin ne olduğu konusunda bile âlimler arasında bile bir icmâ yoktur, ihtilaf vardır ve mezhepler de bu konuda çok farklı görüşlerdedir. En tanınmış ve kabul görmüş mezhepler bile; siyasî anlamdaki irtidat ile kişisel inanç ve kanaatlerini değiştirme anlamındaki dinî irtidatı birbiri ile karıştırmışlardır. Bazı mezhepler İslam dinini terk etmenin, cezası Allah tarafından takdir edilmiş ve hiçbir yumuşaklık gösterilmeden uygulanması gereken bir suç olduğu görüşündedir. Bazıları ise irtidatın takdire dayalı (isteğe bağlı) cezayı gerektiren bir suç olduğunu savunmaktadır. Üçüncü bir grup ise; irtidatın cezasının “İslam hukuk politikaları” alanında yer aldığını ve Müslüman iktidar sahiplerinin hukukun üstünlüğünü, kamu düzenliğini ve toplumun birliğini korumak için bu cezayı kendi yorumlarına göre serbestçe uygulayabilecekleri görüşünü savunmaktadır.

“Siyasî” ihanet ile “dinî” irtidat arasındaki kafa karışıklığı, daha önce söz edilen Hicaz çevresinde yaygın olan sözel kültürden kaynaklanmaktadır. Bu sözel kültür de Yahudiliği terk eden herke-

sin öldürülmesini gerekli gören Yahudi sözel kültüründen* etkilendi. Buna ilaveten; İslam ordusunun fetihleri bir çok ülkeyi (tüm sistemleri, gelenekleri, kültürleri ve yasalarıyla birlikte) İslam ümmeti kapsamı içine sokmuştur. Bizanslılar, Farisîler ve diğerleri fethedilen topraklarda gelenekler ve kültürler üreten yerleşik yasalar ve düzenlemelere sahipti. (İttifakların değiştirilmesi, siyasal ve hukuk düzenine isyan ve benzeri konularda yasalar konuldu). Bunlar da İslam ülkelerinin şartlarını etkiledi. Bu yasalar, düzenlemeler, gelenekler ve kültürler fıkıhçıların zihniyetlerini etkiledi.

Hz. Ebû Bekir'in halifeliği dönemindeki (632-634) "Ridde Savaşları"nın** ardında yatan nedenler tam olarak tanımlanmamıştır. Bu savaşlar siyasî nedenlere dayanmasına rağmen, Ebû Bekir'in şu gibi sözlerinde dinî boyutuna da atıfta bulunmaktadır: "Şüphesiz ki, namazı zekâtı ayıran herkesle kesinlikle savaşağım". Üstelik Ebû Bekir ; içinde hukuk, otorite, kamu düzeni ve yönetimin de yer aldığı kapsamlı bir "din" anlayışına dayanıyordu. Çünkü bunların hepsi de Şeriat dokusu içindeydi ve din öğretisi ile hukuk arasında açık bir ayırım yoktu. Ridde Savaşları'nın maksadı, İslam ümmetinin mensupları veya bir devletin vatandaşları olarak yükümlülükleri ve görevlerini terk etmiş vatandaşları, söz konusu bu yükümlülüklerini (zekat vermek) yerine getirmeye zorlamaktı. Elbette bu yükümlülükler; meşru gücünü, İslam dininin vatandaşlarına hukukun ve meşruiyetin kaynağı olma yetkisiyle emrettiği vatanseverlik görevinden ve İslam dininden almaktadır.

Dört Sünnî mezhep arasındaki Hanefî mezhebi; irtidatı, Kur'ân'da cezası belirlenmiş suçlardan saymamaktadır. Bunun yerine irtidatı, siyer (Peygamberin biyografisi) başlığı altında veya cihad ve onunla bağlantılı başlıklar altında değerlendirmektedir. Hanefî mezhebine mensup fıkıhçıların hepsi istisnasız bir şekilde, din-den dönen kadınların öldürülmeyeceği görüşündedir. Reşit olma yaşına gelen bir genç dinden dönerse, öldürülmeyecektir ama hapse atılacaktır. Bununla birlikte bu hukukçular Kur'ânî bir de-

[*] İslam literatüründe Yahudi mitolojisi ve kitaplarından kaynaklı rivayetlerin tamamına "İsrailiyyat" adı verilmektedir ve Müslümanlarla Yahudilerin birlikte yaşamaları nedeniyle bu kültürün unsurları zamanla İslam kültürünü de etkilemiştir (Ç.N.)

[**] Resulullah'ın yaşamının son günlerinde başlayan ve O'nun Hakka yürümesinden sonra bir kısım bedevî kabilelerin namaz kılacaklarını, ancak zekatı ödemeyeceklerini ilan ederek isyan etmeleri üzerine, Hz. Ebû Bekir tarafından görevlendirilen İslam ordusu ile bu isyancılar arasında yapılan muharebelerdir (Ç.N.)

lil gösterememiş olmalarına rağmen, dinden dönen yetişkin erkeğin öldürülmesinin gerekli olduğunu savunmaktadırlar. Buna dayanak olarak, yalnızca yukarıda sözü edilen “Dinini değiştireni (dininden döneni) öldürün” hadisini nakletmekle yetinirler. Bu hadisi de, Hz. Ebû Bekir döneminde sosyal kaosu önlemek için dinden dönenlere karşı savaşma gerekliliği konusunda sahabe-ler arasındaki icmâya dayanarak desteklerler. Hanefî mezhebine mensup fıkıhçılar irtidatı siyasal bağlamda ele almak, açıklamak ve yorumlamak yolunu tercih etmişlerdir.

Mâlikî mezhebinde irtidat; zina yani yasa dışı cinsel ilişkiler ile aynı grupta sayılmaktadır. Ancak bu mezhep irtidatın; Kur’ân’da cezası belirlenmiş suçlardan olduğu görüşünde değildir. İmam Mâlik, tövbe etmeyen mürtedin öldürülmesi gerektiği hükmünün verirken, İslam hukuku politikasına ve kusurlu hadislere dayanmaktadır. Mâlikîlerin bu konudaki görüşü, erkek olsun kadın olsun, dinden dönenin öldürülmesi gerektiği yönündedir.

Şâfiî mezhebi yaklaşımını putperestliği caydırmaya yönelik Kur’ân âyetlerine dayandırmakta ve şu üç nedenden birisi bulunmadığı takdirde hiçbir Müslümanın canının alınamayacağını belirtmektedir: Bunlar; iman ettikten sonra küfre dönmek, zina ve cinayet olarak belirtilmiştir. İmam-ı Şâfiî; irtidat konusuna ise şu dört âyet ışığında yaklaşmaktadır:

(1) *“Fitne kalmayıp, yalnız Allah’ın dini kalana kadar onlarla savaşın. Eğer vazgeçerlerse bilsinler ki Allah onların işlediklerini şüphesiz görür.” (Enfâl Suresi, 39. Ayet);*

(2) *“...Hürmetli aylar çıkınca, puta tapanları bulduğunuz yerde öldürün; onları yakalayıp hapsedin; her gözetleme yerinde onları bekleyin. Eğer tövbe eder, namaz kılar ve zekât verirlerse yollarını serbest bırakın. Doğrusu Allah bağışlar ve merhamet eder.” (Tevbe Suresi, 5. Ayet);*

(3) *“Sana hürmet edilen ayı, o aydaki savaşı sorarlar. De ki: “O ayda savaşmak büyük suçtur. Allah yolundan alıkoymak, O’nu inkâr etmek, Mescid-i Haram’a engel olmak ve halkını oradan çıkarmak Allah katında daha büyük suçtur. Fitne çıkarmak ise öldürmekten daha büyüktür.” Güçleri yeterse, dininizden döndürünceye kadar sizinle savaşa devam ederler. İzinizden dininden dönüp kâfir olarak ölen olursa, bunların işleri dünya ve ahirette boşa gitmiş olur. İşte cehennemlikler onlardır, onlar orada temeldirler.” (Bakara Suresi, 217. Ayet);*

(4) *“And olsun ki sana da, senden önceki peygamberlere de vahyolunmuştur: And olsun, eğer Allah’a ortak koşarsan işlerin şüphesiz boşa gider ve hüsranda kalanlardan olursun.”* (Zümer Suresi, 65. Ayet).

İmam Şâfiî'nin atıfta bulunduğu ilk âyet; inanç özgürlüğünü korumak ve insanları zorla din değiştirmeye zorlama girişimlerini savuşturmak için silahlı savaşın meşruiyetini teyit etmektedir. Şâfiî mezhebi irtidatın yani dinden dönmenin; orijinal inançsızlık (doğuştan inançsızlık)'tan daha ciddi ve daha ağır bir suç olduğunu, çünkü irtidatın kişinin dünyada yaptığı tüm amellerin değerini yitirmesine ve ilahî olarak affedilme ihtimalini ortadan kaldırdığını belirterek, irtidatın ölümle cezalandırılması gerektiğini savunmaktadır. Oysa İmam-ı Şâfiî'nin belirttiği bu dört âyetten hiç birisi, Kur'ân'da irtidat için bir ceza emredildiğini göstermemektedir.

Hanbelî Mezhebine göre mürtedin küfründen dolayı öldürülmesi Kur'ân'da emredilen bir ceza olmayıp, “Dinini değiştireni öldürün” hadisine dayanmaktadır.

Bu görüşlerden bazıları, siyasî anlamdaki irtidat ile kişinin kişisel inancı ve dinini değiştirmesi anlamındaki dinî irtidatın birbiriyle karıştırıldığını açıkça göstermektedir. Üstelik bu mezhepler arasında bu konunun en ince ayrıntılarına kadar görülen ihtilaflar, irtidat için ölüm cezasının vahiyle emredildiği ve Kur'ân'da bulunduğu iddiasını destekleyecek, İslam hukuku ilkelerine uygun bir kitabî kaynağın bulunmadığının açık bir delilidir. Birçok fıkıhçının savunduğu görüşler, devletin ve toplumun güvenliği ve toplumun birliğinin korunmasına ilişkin çıkarılara yapılan konularla bağlantılar içermektedir ve daha önce belirttiğimiz gibi irtidat ile İslam ümmetine ve/veya devletine karşı savaş açma arasında bir bağlantı bulunduğu varsayımına dayanmaktadır.

Bir Şîa mezhebi olan İmamiye, iki tür mürted bulunduğu görüşündedir: Müslüman olarak doğan ama sonra dinden dönen kişi ve önce başka bir dine mensup iken İslam'ı kabul etmiş ama sonra İslam'dan da dönen kişi. Birinci gruba giren mürted hemen öldürülmelidir ve ona tövbe etme fırsatı verilmemelidir. Eğer kişi inisiyatif gösterip tövbe ederse, bu tövbesi kabul edilmeyecek ve tekrar İslam'a dönmesine izin verilmeyecektir. İkinci tür mürtede ise tövbe etme fırsatı verilecektir. Eğer tövbe ederse, tövbesi ka-

bul edilecek, eğer tövbe etmez ise, öldürülecektir. Mürted kadın ise, öldürülmeyecek hapse atılacaktır. Bu mezhebin mensupları irtidatı Kur'ân'da vahyedilmiş cezası bulunan bir suç olarak değil, takdiri ceza gerektiren suçlar arasında yer alan bir fiil olarak görmektedir.

Zâhiriyye mezhebi; irtidatın Allah tarafından vahiyle belirlenmiş cezası bulunan bir suç olduğunu savunmaktadır. "dinde zorlama yoktur" âyetinin yürürlükten kaldırılmış olduğunu, Hz. Peygamberin hayatının sonuna kadar putperest Arapların ya İslam'ı kabul etmeleri veya kılıçlanarak öldürülmelerinde ısrar ettiğini ileri sürmektedirler. Bu yüzden bu âyetin hükmünün yani dinde zorlama olmamasının; yalnızca belli insanlara -yani Yahudilere ve Hıristiyanlara- uygulanması gerektiğini savunmaktadırlar.

Zeydiyye mezhebi, ölüm cezası uygulanmadan önce, mürtede tövbe etme fırsatı verilmesi gerektiğine inanmaktadır. Bu mezhep; irtidat eylemini, dinden dönenin İslam ümmetine karşı fiilen olmasa da, potansiyel olarak savaş ilan etmesi olarak görmektedir.

İbâdiyye mezhebi diğer mezheplerden biraz farklı olarak, mürtedin tövbe etmemesi halinde ölüm cezasına çarptırılacağı görüşündedir.

Âlimlerin bu konuyu ele almasında görülen kafa karışıklığı, birçok nedenden kaynaklanmaktadır. Bu nedenlerden birisi; hukuk sistemini de kapsayan aşırı geniş "din" kavramı anlayışı ve bu dinin, inançlarındaki farklılıklara aldırmaksızın tüm vatandaşlara uygulanması gerekmesidir. Diğer bir neden ise; kişinin inancını değiştirmesiyle, dinin esaslarının değiştirilmesi fiilinin birbiriyle karıştırılmasıdır. Son neden ise; din değişikliği konusunu İslam ümmeti ve toplumuna karşı husumet ve düşmanlıkla ilişkilendirme ve mürtedin bir düşman savaşçı haline geleceği varsayımını kabul etme eğilimidir.

Kur'ân, inanç farklılıkları da dâhil olmak üzere insanları birbirinden ayıran birçok farklılık olduğunu kabul etmektedir. Bu yüzden; inanmak ve iman etmek isteyenlerin iman edebileceğini, istemeyenlerin de iman etmeyebileceğini ilan etmektedir. Hz. Peygamber, insanları İslam dinini kabule zorlamanın düşünülmesini dahi Müslümanlara yasaklamıştır. Zira Rabbimiz O'na şöyle

buyurmuştı: *"...Rabbın dileseydi, şüphesiz yeryüzünde bulunanların hepsi inanırdı. Öyle iken insanları iman etmeye sen mi zorlayacaksın?"* (Yûnus Suresi 99.ayet)

Kur'ân'da inanç özgürlüğü korunmuş ve gözetilmiştir. Kur'ân'ın bu duruşu dikkate alındığında Sünnet'in tavrı da aynıdır. Kur'ân, dinden dönmenin cezasının ahirette verileceğini açıkça vurgularken, Sünnet de aynı şekilde ümmete karşı bir düşmanlık, vatandaşlarına ve çıkarlarına yönelik bir zarar verecek başka bir fiil veya suç eşlik etmediği sürece, dünya hayatında irtidat için bir ceza öngörülmediğini açıkça göstermektedir.

İrtidat eyleminin cezası yalnızca ahirette verilecektir. Orada bu eylemin cezasını verme hakkı sadece ve sadece yaratıcıya aittir ve bu hakkını da ebedî âlemde alacak olan Allah'tır. En iyisini Allah bilir.

Bölüm Altı

İrtidat ile Suçlanan Âlimler

Tarihimizin belli dönemlerinde bazı devlet yöneticileri, hiçbir dayanağı olmayan bu 'cezayı' muhaliflerini ezmek için kullanabileceği bir silaha dönüştürerek istismar etmişlerdir. Bu muhalifler arasında, zalim yöneticilere karşı direnen, hükümdarların zorbaca kullandıkları güçlerini dizginlemek için öğütleriyle onlara yol göstermek isteyen ünlü âlimler de vardı. Ancak bu iyi niyetli çabalar, zalim diktatörlerin daha da zalimleşmesine yol açtı. Resulullah'ın ahirete intikal etmesinden sonra, Müslümanlar kendilerine kesin bir şekilde emredilen istişare kurumunu hayata geçirecek mekanizma ve araçları keşfetmeyi başaramadılar. Allah'tan korkan bazı âlimler; her ne kadar makul ve dürüst bir şekilde kanaatlerini yöneticilere bildirerek istişare görevini yerine getirmeye çalıştıysa da, devlet yöneticilerinin büyük çoğunluğu az sayıdaki bu âlimleri susturmak için ellerinden geleni yaptılar. Oysa bu âlimlerin maksadı; kendilerini, İslam ümmetini ve o zalim yöneticileri zulüm uçurumuna sürüklenmekten kurtarmaktı.

İslam tarihi boyunca, bazı âlimler iktidar sahipleriyle aynı kulvarda yer almak ve bir tür yardımcı güç olmak için uğraştılar. Bu yüzden Kur'ân'daki Ülü'l-Emr (devlet etme yetkisi kendisine emanet edilen) sözünü hem devlet yöneticilerini, hem de âlimleri kasteden bir anlamda yorumladılar. Siyasî vizyonu otoriteyle birleştiren, Kur'ân ve Sünnet'ten doğru hükümler çıkarma yeteneğine sahip, istişare ve ellerindeki diğer tüm araçlarla ortak iyiliğe neyin hizmet edeceğini idrak etme iradesini gösteren Dört Halife devrinin sona ermesinden sonra; âlimler, iktidardakilerin ümmeti tek başlarına yönetmelerine izin vermek istemiyorlardı. Manevi vizyona sahip âlimler kamu işlerine katılımdan dışlandıkça, iktidar sahibi seçkinlerin tek başına liderliği kutsandı ve pekişti.

İslam ümmeti; İslam tarihi boyunca, Kur'ân'ın kendisini ve yaşayan Kur'ân olan Hz. Peygamberin Sünnet'ini göz ardı ederek ve Kur'ân ile Sünnet'i birbirine bağlayan hayatî bağı görme yerine,

Kur'ân'ı, Sünnet'ten koparma eğilimi yüzünden ihtilaflar ve kavgalar nedeniyle birçok belaya uğradı. Buna ilave olarak; Kur'ân ve Sünnet'i fıkihtan, İslam dinini İslam hukukundan, erken dönem alimlerin fıkhını sonrakilerden ayırma yoluyla, kurucu imamların (Ebû Hanife, Ahmed bin Hanbel, İmam-ı Şâfiî ve İmam Mâlik) eserlerini sanki Yaratıcıdan bize gelmiş emirler gibi görme eğilimi, durumun vahametini daha da artırdı.

Müslüman toplum; Kur'ân'ı terk ettiği ve kafa karışıklığı ve yanlışlar batağına düştüğü andan itibaren, kendi içindeki birliğini kaybetmiştir. Aslında birliğin kaybı, üçüncü Halife (Hz. Osman) döneminde meydana gelen ve onun şehit edilmesine yol açan ayaklanmayla başladı. Sonra da Cemel Vakası* ve Sıffin Savaşına** yol açan aldatma ve entrikalarla sürdü. Bu iki savaşı; farklı mezheplerin doğması ve iktidarı ele getirmek isteyen ve elinde tutan hanedanlar arasındaki çatışmalar ve ayaklanmalar izledi. Modern zamanlara kadar meydana gelen bir çok ihtilaf ve çatışmanın ardından İslam ümmeti Sünnî ve Şiî, Sûfî ve Selefi, Selefiler ve onlardan arta kalan Müslümanlar, gelenekçiler ve modernistler olarak bölündüler. Bunlara çeşitli siyasî hizipler ve partiler arasında devam eden çatışmaları da eklemek gerekmektedir. Rakip taraflarının birbirini irtidat ve dinsizlik ile suçlamasının sonucu, tüm İslam tarihine yayılan ve halen de artmaya devam eden uzun bir kurbanlar listesi oldu. Ümmet hâlâ Kur'âna tam olarak bağlılığa geri dönmeyi beklemektedir. Müslüman âlimlerin biyografilerinin ve İslam ümmet tarihinin yer aldığı eserlerin incelenmesi, çok sayıda âlim, mutasavvıf ve fıkihçının zulüm gördüğünü, sürgüne gönderildiğini ve irtidatla, dinsizlikle ve doğru yoldan sapmakla suçlandığını ortaya koymaktadır. Elbette bütün bunların ardındaki gerçek nedenler, şu yada bu iktidar sahipleriyle çatışması veya iktidardakilerin desteklediği, kötü niyetli âlimlerin savunduğu görüşler ve öğretilerle çatışan görüşleri savunmalarıydı. Eğer insanlar Kur'ân'a sınıksız sarılırlar ve orada yer alan esaslardan ayrılmayı reddederse, İslam toplumu ve sahip olduğu İslam dini

[*] Dördüncü Halife Hz. Ali ile Hz. Peygamberin eşi Hz. Ayşe taraftarları arasında hilafet anlaşmazlığı nedeniyle 7 Kasım 656 tarihinde yapılan savaşta Hz. Ayşe taraftarları mağlup oldu ve bu savaş sonrası uzun süre sürecek fitnenin de başlangıcı oldu (Ç.N.).

[**] Halife Hz. Ali ile Muaviye bin Ebû Süfyan arasında 19-28 Temmuz 657 tarihleri arasında yapılan savaş. Tayin edilen iki hakem her iki liderin dışında birisinin şura ile halife seçilmesini kararlaştırmışken hakemlerden Ebu Musa, Muaviye'yi halife tayin ettiğini ilan etti. Sonuç İslam toplumunun ikiye bölünmesi oldu (Ç.N.).

güçlenecek ve İslam ümmeti halen içinde bulunduğu kötü talihin çilelerini çekmekten kurtulacaktır. En iyisini Allah bilir.

SONUÇ

Allah'ın yeryüzündeki halifeleri olma görevine layık olmaları ve bunu hak ettikleri temel alınarak İnsanoğluna yüklenen emanetin özü; sınırsız ve katkısız tercih özgürlüğüne dayanmaktadır. Bunun kaynağı da şu âyetlerdir: "Dinde zorlama yoktur" (*Bakara Suresi 256. Ayet*) ; "...vazifen sadece tebliğ etmektir. Hesap görmek Bize düşer" (*Ra'd Suresi 40. Ayet*) ; ve "De ki: "Gerçek Rabbinizdendir. Dileyen inansın, dileyen inkâr etsin." (*Kehf Suresi 29. Ayet*)

İki yüzden fazla âyette insanoğlunun tercih özgürlüğünü savunan ve onaylayan Kur'ân'ın, sonra da bu özgürlüğü kullananları, özellikle de kendilerinden başkasına zararları dokunmamışken, böylesine ağır bir ceza ile cezalandırması imkânsızdır. İrtidat için ölüm cezasını savunan fıkıhçılar bu görüşlerini ve hükümlerini genellikle kendi yaşadıkları devirlerde, kişisel din değiştirme anlamındaki irtidatın, çoğu zaman İslam toplumuna sadakatten uzaklaşmayla ve bu toplumun sistemleri, yasaları ve kültürünün reddiyle sonuçlanan kapsamlı bir değişimin neticesinde olduğu gerekçesine dayandırmaktadır. Bu tür bir sonucu doğurması halinde, dine inanmama İslam toplumunun temelini oluşturan her şeyin tümünden reddi olarak görülecektir.

Bu eser, İslam mirasının bizzat Müslümanlar tarafından gözden geçirilmesi için çok ihtiyaç duyulan ciddi araştırmalarda kullanılmak amacıyla bir model sunmayı amaçlamıştır. Kur'ân'ın ve Sünnet'in yüksek maksatları ve değerleri doğru anlaşılmaya başladığında ve bu anlayış yayıldığında, bu anlayış İslam'ı savunmak için bağınazca ve körü körüne bir acelecilikten doğmamış ve tam aksine sağlam temele dayalı bir güç kaynağı oluşturacaktır. Bu model Müslümanlara; İslam düşmanlarının ve İslam'ın aleyhinde konuşanların bile saygısını kazanacak, anlamlı bir farkındalık ve bilinçlendirme aracı sağlayacaktır.

YAZAR

Taha Cabir Alvani El-Ezher Üniversitesi'nden mezun, İslam hukuk teorisi, fıkıh ve fıkıh usulü alanlarında uzman ve uluslararası üne sahip bir bilim insanıdır. Ayrıca bir çok eserin yazarı ve İslam İşbirliği Teşkilatı Fıkıh Akademisi üyesiydi. 5 Mart 2016 tarihinde vefat etmiştir.

IIIT Özet Kitaplar Serisi

IIIT Özet Kitaplar Serisi, okuyucuya orijinal eserin içeriğine ilişkin ana fikri sunmak için tasarlanmış, Enstitü'nün temel yayınlarının kısaltılmış nüshalarından oluşan önemli bir seridir. Kısa, okunması kolay ve zamandan tasarruf sağlayan bir formatta hazırlanan rehber niteliğindeki bu özet metinler; asıl yayının dikkat ve özenle hazırlanmış genel bir çerçevesini sunmakta ve okurları asıl yayını daha yakından keşfetmeye teşvik etmesi umulmaktadır.

İslam'da, irtidat için hukuki olarak öngörülen ve tanımlanmış bir ceza var mıdır ve eğer varsa, bu ceza nedir? Bu ceza, Bakara Sûresi 256. Âyette yer alan "dinde zorlama yoktur" emrinde ifadesini bulan dinî hoşgörü ile nasıl bağdaştırılabilir?

Hz. Peygamber'in tüm hayatı boyunca hiçbir zaman bir mürtede ölüm cezası vermediği ispatlanmış bir hakikattir. Yine de irtidat eylemine ilişkin bir ceza verilmesi sorunu, yüzyıllar boyu İslam dünyasında tartışılmaya devam edilen bir konudur. Aynı şekilde bu konu; İslam hukukunu insan hakları ve ifade özgürlüğüne saygı göstermeyen bir hukuk olarak gösterecek, bir çok zarar verici medya haberinin de kaynağını günümüzde de oluşturmaktadır.

Kur'ân'a göre; haklı bir neden olmaksızın bir kimsenin canını almak ve hayatını sona erdirmek, bütün insanlığı öldürmek gibidir. Bu yüzden bu konunun herkesin anlayacağı biçimde açıkça ve net olarak ele alınması, şefkat ve adaletin çıkarları açısından ve aynı zamanda inanç özgürlüğü bakımından da hayatî önem taşımaktadır.

"Dinde zorlama yoktur"
Bakara Sûresi, 256. âyet

